

Asia: VN/480/2021

Lausuntopyyntö hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Viite: Lausuntopyyntö VN/480/2021

Asia: Luonnos Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Autismiliiton lausunto varhaiskasvatuslain muuttamisesta (varhaiskasvatuksen tuki)

Autismiliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä Varhaiskasvatuslain muuttamisesta ja lausuu seuraavaa.

Autismiliitto pitää hyvänä varhaiskasvatuksen tuelle asetettuja tavoitteita, joiden mukaan lapsen varhaiskasvatuksessa aloitetut tukitoimenpiteet siirtyisivät tarpeen mukaisesti esi- ja perusopetukseen huomioiden koulutusmuotojen erityispiirteet. Esitystä laadittaessa on sisäistetty ajatus siitä, että lapsen varhaiskasvatuksessa tarvitseman tuen tarve viitoittaa lapsen tarvitsemaa tukea myös tulevaisuudessa koulutusmuodoissa, vaikka tuen tarve koulutuspolun aikana voi muuttua. Pidämme myös hyvänä sitä, että lakiesityksen tavoitteena on luoda nykyistä vahvempi lainsäädännöllinen ja käsitteellinen jatkumo varhaiskasvatuksesta esi- ja perusopetukseen.

Autismiliitto pitää tärkeänä sitä, että perusopetuksessa käytössä oleva kolmiportainen tuki ulotettaisiin tavalla tai toisella koskemaan myös varhaiskasvatusta. Sitä puutetta pyritään tällä esityksellä nyt korjaamaan, kun lapselle varhaiskasvatuksessa annettavasta tuesta ehdotetaan

säädettäväksi nykyistä täsmällisemmin ja siten pyrittäisiin edistämään tuen saaminen oikea-aikaisesti ja lasten yksilölliset tarpeet huomioiden. Kannatamme tätä perusideaa, mutta esitys sinänsä edellyttää vielä täsmentämistä ja selkeytyksiä.

Kyseessä on kauan odotettu uudistus ja siksi sen laatimiseen on varattava riittävästi aikaa. Uudistuksessa on myös otettava huomioon meneillään olevat muut lainsäädäntöuudistukset, yhtenä tärkeimmistä vammaispalvelulain uudistus. Lain toimeenpanoon on varattava riittävät resurssit, joita on kohdennettava myös varhaiskasvatuksen henkilöstön osaamisen kehittämiseen (vrt. YK:n vammaisoikeuksien sopimuksen edellytykset osallisuuden ja itsemääräämisoikeuden tukemisesta ja substanssiin, kuten autismiosaaminen, liittyvä osaaminen).

Lausunnon keskeiset kohdat tiivistetysti:

- Esitämme, että varhaiskasvatuksen tehostettu tuki (2. momentti) ja erityinen tuki (3. momentti) kirjataan erillisiin pykäliin ja molempien tukimuotojen sisältöjä täsmennetään.
- 15 b § ensimmäisessä momentissa määritellään, että lapselle annettava tuki voi sisältää lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia järjestelyjä, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta, varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkittamis- ja avustamispalveluja tai apuvälineiden käyttöä. Esitämme, että momenttiin lisätään termi ”ohjauksellisia”: ”..lapselle annettava tuki voi sisältää lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia, OHJAUKSELLISIA ja hoidollisia järjestelyjä. Lisäksi lapselle annettava tuki olisi tulkittava myös lapsen toimintaympäristön muokkaamiseen kohdistuvaksi tueksi.
- 15 c §: Lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on oltava se, että tuki mitoitetaan lapsen tarpeiden ja edun mukaisesti sitä mukaa, kun tarvetta ilmenee, eikä vasta sen jälkeen, kun siitä on tehty päätös (vrt. erityinen tuki).
- 15 d §:
 - o Esitämme, että 15 d § ”Päätös annettavasta tuesta” yhdistetään osaksi erityistä tukea koskevaa pykälää. Esitetystä muodosta pykälän 15 a sisältö jää epäselväksi.
 - o Myös huoltajalla tulee olla varhaiskasvatuksessa mahdollisuus hakea yleistä tai tehostettua tukea saavalle lapselle lain 15 b §:n mukaisia tukimuotoja ja -palveluita ja saada hakemuksesta muutoksenhakukelpoinen päätös (vrt. vastaava säädös perusopetuslaissa).
- 35 § ja 38 §: Ehdotamme, että näissä pykälissä säädettäisiin selkeämmin henkilöstömitoituksesta. Lain tavoitteiden toteutuminen edellyttää sitä, että varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon lapsiryhmän koko ja henkilöstön määrä vastaavat ryhmässä olevien lasten yksilöllisiä tarpeita.

Yksityiskohtaiset kommentit lakiesitykseen:

Pykälässä säädetään aikaisempaa selkeämmin ja täsmällisemmin lapsen lakisääteinen oikeus varhaiskasvatuksessa annettavaan tukeen, joka porrastettaisiin yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen, joista jälkimmäisestä tehdään muutoksenhakukelpoinen hallintopäätös.

Pykälämuotoilussa tuen kohteeksi on määritelty lapsi. Vammaistutkimuksesta tiedämme, että vamma vammauttavuus esim. autismikirjon piirteiden ilmenemisen voimakkuus on osittain kontekstisidonnaista. Toisin sanoen toimintaympäristö vaikuttaa tuen tarpeiden ilmenemiseen niitä voimistaen tai heikentäen ja tähän voidaan vaikuttaa ympäristöä muokkaamalla. Toimintaympäristö ei tarkoita vain fyysistä ympäristöä, vaan myös sosiaalista ympäristöä, kuten esim. vammaisen henkilön kanssa toimivia ammattilaisia ja asiantuntijoita. Varhaiskasvatuksessa tämä tarkoittaa sitä, että tuen tarpeita arvioitaessa ja tukea määriteltäessä on arvioitava tarvetta niin fyysistä toimintaympäristön muokkaamiseen (esim. tilojen fyysinen ja aistiesteettömyys) kuin vammaisten ja tukea tarvitsevien lasten parissa toimivien ammattilaisten vuorovaikutus- ja ohjaustaitojen tukemiseen. Tämä, tuen tarpeiden syntyminen ennaltaehkäisyyn pyrkivä näkökulmaa, olisi mielestämme syytä lisätä 15 a § ensimmäisen momentin perusteluihin.

Pykälämuotoilusta saa nyt sen kuvan, että vamma ei voisi olla peruste tehostetun tuen saamiseen. Herää kysymys, miten vamma tai vammaisuus esityksessä käsitetään. YK:n vammaissopimuksen määritelmä vammaisuudesta on laaja. Kuten Vammaisfoorumin lausunnossa todetaan, CRPD:n mukaan vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka ympäristön erilaisten esteiden vuoksi estää heidän täysimääräisen osallistumisensa yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Edelleen vammaissopimukseen viitaten Vammaisfoorumi muistuttaa, että vammaisen lapsen toimintamahdollisuuksia tulee tukea heti, kun huomataan tuen tarpeen olevan ilmeinen, eikä jäädä odottamaan diagnoosia. Ympäristössä kohdattu este vähentää lääketieteellisen diagnoosin merkitystä, sillä kyse on ennemminkin esteiden poistamisesta sopimuksen ja yhdenvertaisuuslain (1325/2014) määrittelemien positiivisen erityiskohtelun ja kohtuullisten mukautusten avulla – joihin mm. kolmiportaiseksi malliksi kutsuttu menettely liittyy.

Edellä olevaan viitaten Autismiliitto esittää varhaiskasvatuksen tehostetun tuen ja (2. momentti) ja erityisen tuen (3. momentti) jakamista erillisiin pykäliin ja molempien tukimuotojen täsmällisempää avaamista. Samassa yhteydessä olisi 15 d § ”Päätös annettavasta tuesta” mahdollista yhdistää osaksi erityistä tukea koskevaa pykälää. Esitetyssä muodossa pykälän 15 a sisältö jää epäselväksi. Esittämällämme muutoksella selkiytettäisiin em. kahden eri tukimuodon sisältöä. Esimerkiksi vammaisen lapsi voi vammansa takia tarvita tehostettua tukea, esim. pedagogisia järjestelyjä, jonka jälkeen hän pärjää ilman erityistä tukea. Myös perusopetuslaissa tehostettu tuki ja erityisen tuki on kirjattu erillisiin pykäliin (vrt. Perusopetuslaki HE 628/1998, 16 a§ ja 17§). Autismiliiton esittämällä muutoksella varhaiskasvatuksessa annettu tuki muodostaisi selkeämmin jatkumon lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen, kuten todetaan muutoksen keskeiseksi tavoitteeksi myös lain perusteluteksteissä (s. 24).

15 b §

Pykälän ensimmäisessä momentissa määritellään, että lapselle annettava tuki voi sisältää lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia ja hoidollisia järjestelyjä, kuten varhaiskasvatuksen erityisopettajan antamaa konsultaatiota ja opetusta, varhaiskasvatukseen osallistumisen edellyttämiä tulkitsemis- ja avustamispalveluja tai apuvälineiden käyttöä.

Autismiliitto ehdottaa, että momenttiin lisätään termi ”ohjauksellisia”: ”..lapselle annettava tuki voi sisältää lapsen tarvitsemia pedagogisia, rakenteellisia, OHJAUKSELLISIA ja hoidollisia järjestelyjä. Lisäksi lapselle annettava tuki olisi tulkittava myös lapsen toimintaympäristön muokkaamiseen kohdistuvaksi tueksi. Perustelut: Neurokirjon, ml. autismikirjon lapsilla voi tuen tarve johtua esim. sosiaalisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisen kommunikoinnin tai aistitoimintoihin liittyvistä haasteista. Varhaiskasvatusiässä oleville lapselle ei useissa tapauksissa välttämättä vielä ole asetettu diagnooseja. Tästä huolimatta tuen tarpeet voivatkin ilmetä jo varhaiskasvatuksessa ja myös näiden lasten olisi saatava tarpeidensa ja etujensa mukaistaa tukea jo varhaiskasvatuksessa.

15 c §

Pykälän 1 momentin perusteluissa kuvataan varhaiskasvatuksen kolmiportaisen tuen saamisen prosessia. Prosessikuvauksesta piirtyy kuva, jonka mukaan tuen saamisessa edettäisiin aina portaittain eikä lapsen yksilöllisistä tuen tarpeista lähtien. Onko portaittain etenevä tuki ainoa vaihtoehto myös niiden lasten kohdalla, joille tehostettu tuki ei riitä, vaan tarvittaisiin suoraan siirtyminen erityiseen tukeen? Tai niiden lasten kohdalla, joilla tehostetun tai erityisen tuen tarve on tiedossa jo varhaiskasvatukseen tultaessa? Prosessi tuntuu jäykältä, kun sen pitäisi olla mahdollisimman joustava ja joustavasti lasten tuen tarpeisiin vastaava heti, kun tuen tarve ilmenee (vrt. 15 a § 1. mom) – ja myös toisin päin, joustavasti purettavissa, kun tuen tarve vähenee. Lähtökohtana varhaiskasvatuksessa on oltava se, että tuki mitoitetaan lapsen tarpeiden ja edun mukaisesti sitä mukaa, kun tarvetta ilmenee, eikä vasta sen jälkeen, kun siitä on tehty päätös (vrt. erityinen tuki). Tämä voi aiheuttomasti viivästyttää tarvittavan tuen saamista ja vaikeuttaa lapsen tilannetta kohtuuttomasti. Lisäksi tuentarpeiden arvioinnissa olisi otettava aina huomioon myös lapsen toimintaympäristö ja sen mahdollinen vaikutus tuen tarpeiden ilmenemiseen.

15 d §

Autismiliitto yhtyy Tukiliiton näkemykseen siitä, että myös huoltajalla tulee olla varhaiskasvatuksessa mahdollisuus hakea yleistä tai tehostettua tukea saavalle lapselle lain 15 b §:n mukaisia tukimuotoja ja -palveluita ja saada hakemuksesta muutoksenhakukelpoinen päätös. Tältä osin esitys poikkeaa perusopetuksen kolmiportaisen tuen mallista. Asia tulisi kirjata pykälän perusteluihin.

35§ ja 38 §

Autismiliitto ehdottaa, että näissä pykälissä säädettäisiin selkeämmin henkilöstömitoituksesta. Lain tavoitteiden toteutuminen edellyttää sitä, että varhaiskasvatuksen ja perhepäivähoidon lapsiryhmän

koko ja henkilöstön määrä vastaavat ryhmässä olevien lasten yksilöllisiä tarpeita. Yhdymme Vammaisfoorumin ehdotukseen siitä, että varhaiskasvatuksen erityisopettajien määrää suhteessa tehostettua tai erityistä tukea saavien lasten määrään muutetaan kohtuullisemmaksi ja säädetään minimisuhdeluvuksi 1:50 (eli vähintään 1 erityisopettaja 50 tukea tarvitsevaa lasta kohti). Erityisopettajakohtaisen lapsimäärän rajaamisella turvattaisiin tosiasiallinen mahdollisuus osallistua henkilöstön ohjaamiseen ja lapsen yksilöllisten tarpeiden arviointiin sekä tähän pohjaavien tukitoimien toteutumisen suunnitteluun ja seurantaan.

Parviainen Tarja
Autismiliitto ry

Teksti ladattu palvelusta [Lausuntopalvelu.fi](https://lausuntopalvelu.fi)